

УДК 351.82: 330.341.1

Александрович Г.Р. – аспірантка Навчально-науково-виробничого центру Національного університету цивільного захисту України. М. Харків, вул. Лермонтовська, 28.

Alexandrovich A.R. – researcher of Training Research and Production Center of the National University of Civil Protection of Ukraine, Lermontovska str, 28.

Державне регулювання інноваційної політики та її вплив на економіку країни

State regulation of innovation policy and its impact on the country's economy

У статті розглядаються основні напрямки державного регулювання інноваційної діяльності, кадровий і інтелектуальний потенціал інноваційної діяльності, економічні та галузеві аспекти інноваційної діяльності. Даються рекомендації з розвитку інноваційної діяльності в умовах несприятливої економічної кон'юнктури.

Ключові слова: інноваційна політика, економіка, регулювання інноваційної політики.

The article discusses the main directions of state regulation of innovation, personnel and intellectual potential of innovation, economic and industry aspects of innovation. Recommendations are given on the development of innovation in an unfavorable economic environment.

Keywords: innovation policy, economics, regulation of innovation policy.

Постановка проблеми Гострою дилемою донині залишається відкрите питання про роль і межам державного втручання в економіку. Історія розвитку світових цивілізацій і держав доводить, що поряд з завданнями підтримки законності, порядку, організації національної оборони, необхідне здійснення функцій у сфері управління економікою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій Проблема державного регулювання інноваційної політики та її впливу на економіку країни безпосередньо пов'язана із проблемою доцільності та ступеню впливу втручання держави в економіку. Більшість досліджень у цій області базуються на відомих роботах [1; 5;].

Метою статті є дослідити сучасні механізми формування державної політики управління інноваційним розвитком країни.

Виклад основного матеріалу Розвиток продуктивних сил, ефективне функціонування економіки, захищеність громадян від несприятливих факторів, рівень і якість життя населення і багато іншого визначається станом проведеної в країні науково-технічної політики та рівнем її орієнтації на інноваційний шлях розвитку економіки. Інновації є головною фігурою в науково-технічній політиці. Їх кількість і якість може свідчити про ефективність, що проводиться в країні науково-технічної політики. Інновація є кінцевим результатом впровадження досягнень науково-технічної політики з метою зміни об'єкта управління й одержання економічного, соціального, екологічного, науково-технічного або будь-якого іншого ефекту. Держава повинна регулювати діяльність, пов'язану з виробництвом нововведень, прагнути до найбільш швидкого і повного їх доведення до сфери матеріального виробництва. Для даного регулювання необхідний певний механізм.

У дискусіях і суперечках представників різних економічних шкіл заперечується необхідність державного регулювання економіки, проте його глибина і масштаби викликають суперечки. надмірне втручання держави в економіку може стати гальмом для її розвитку і підвищення ефективності виробництва. З іншого боку, повна економічна свобода господарюючих суб'єктів призведе до соціально-економічним потрясінь, криз, посилення соціальної напруженості в суспільстві. Компромісом може стати можливість державного регулювання економіки, як засобу для боротьби з провалами, помилками ринку або, як в наукових колах прийнято називати, фіаско ринку.

Фіаско ринку - ситуація, при якій ринковий механізм не в змозі забезпечити оптимальне розміщення, ефективне і справедливе використання ресурсів. Завдяки теорії фіаско ринку «невидима рука» ринку повинна доповнюватися видимою рукою держави, її регулюванням економічних і соціальних процесів суспільства. Для визначення найбільш повного і точного формулювання поняття «Державне регулювання економіки» позначимо значення ряду термінів.

Поняття «економіка» можна перевести з давньогрецької мови як «Закони ведення домашнього господарства». В даний час є більше сотні визначень і в найбільш загальному вигляді можна визначити наступним чином «економіка - це спільно організоване виробництво в умовах обмеженості його чинників». Економіка виступає в якості фундаменту всіх сторін життєдіяльності суспільства і її головна мета зводиться до раціонального використання ресурсів для виробництва товарів, робіт і послуг й задоволенні тим самим потреб людини. Регулювання перекладається з латинської «regulo» як влаштовую, привожу в порядок, норма, правило. Таким чином, державне регулювання передбачає цілеспрямований вплив держави на організацію певної сфери життєдіяльності суспільства і здійснюється в рамках господарського законодавства через систему встановлених їм норм і правил у відповідній галузі. Дане регулювання включає механізми по організації і стимулюванню певних видів діяльності і застосування заходів по відношенню до осіб, що порушують вимоги правових актів. Головною перевагою державного регулювання є привнесення в економічний розвиток елементів упорядкованості, так як ринкове регулювання підпорядковується законам стихійності. Якщо будь-які сфери не будуть регулюватися державою, то їх відрегулює стихія, кримінал або олігархія. Однак, зараз, все ж про ринкове регулювання можна говорити лише абстрагуючись від сформованої практики, так як в чистому вигляді таке регулювання уявити практично неможливо.

Ринок нездатний збалансувати і врівноважувати сукупний попит і пропозицію. Він схильний до монополізації сфер суспільного виробництва. Тому суспільство страхує себе, протидіючи монополізації ринків за допомогою державного регулювання їх проявів. об'єктами державного регулювання, як правило, виступають економічні відносини, соціальна сфера й конфліктні та надзвичайні ситуації. Економічне регулювання являє собою цілеспрямовані процеси, що забезпечують підтримку або зміну економічних явищ і їх зв'язків. Регулювання є однією з найважливіших функцій системи управління народним господарством на всіх його рівнях. Регулювання обумовлено дією законів економічного розвитку і спирається на законодавчу базу, на широке використання системи централізованого фінансування й кредитування, на відносини підприємств з бюджетом [4], на ціноутворення, на застосування заохочувальних стимулів і різних економічних санкцій.

Державне регулювання економіки - це система заходів законодавчого, виконавчого і контролюючого характеру, що здійснюється органами державної влади і впливає на мікро- і макроекономічні процеси для стабілізації і пристосування існуючої соціально-економічної системи до умов, що змінюються в потрібному суспільстві напрямку. Поряд з органами державної влади в даних процесах беруть участь громадські організації та інститути громадянського суспільства. Перед державою в умовах ринкової економіки варто вирішення низки задач, що передбачають покладання на нього відповідальності за реалізацію економічних функцій.

До головних економічних функцій, які виконуються державою відносяться наступні:

- розробка нормативно-правової бази функціонування економіки;
- антимонопольне регулювання;
- проведення політики макроекономічної стабілізації;
- вплив на розміщення і використання ресурсів;

- діяльність у сфері перерозподілу доходів;
- діяльність держави, як суб'єкта майнових відносин.

Наведена класифікація економічних функцій держави вельми умовна, так як багато хто з них переплітаються, і реалізація однієї з них призводить до зміни іншої. Розробка нормативно-правової бази дозволяє встановлювати правила поведінки економічних агентів галузі, та поділити їх на три умовні групи: підтримання ринкової рівноваги; забезпечення економічної стабільності; соціальної стабільності та рівності.

До першої групи належать фактори підтримки ринкової рівноваги. Вони характеризуються балансом розвиненості ринкових відносин і можливістю підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції. Друга група включає фактори забезпечення економічної стабільності, які визначаються орієнтацією на ефективне управління державними ресурсами, інвестиціями та підтримкою певних секторів економіки. До третьої групи належать фактори соціальної стабільності й рівності, які враховують соціальний аспект ринкових відносин.

З точки зору функцій що виконують державний вплив включає:

- законотворчість - розробка і прийняття правових норм господарської діяльності;
- адміністрування - створення і закриття суб'єктів господарювання;
- інформування (діяльність з доведення інформації до суб'єктів ринкових відносин про економічну ситуацію і прогнозів її зміни)
- регулювання діяльності регіонів, галузей і великих підприємств в загальнонаціональних інтересах.
- контроль за поточною діяльністю підприємств з метою запобігання порушенням законодавства.

Механізм державного регулювання економіки, виділяється основна, вища мета регулювання та прикладні цілі, що виникають на тому чи іншому етапі досягнення основної мети. Вища мета - досягнення максимального добробуту всього суспільства. Вона визначається також благополуччям громадян, здоров'ям нації.

Поряд з вищою метою можна виділити і ряд прикладних цілей:

- економічне зростання;
- стабільність рівня цін і стійкість національної валюти;
- повна і ефективна зайнятість населення;
- справедливий розподіл доходів;
- зовнішньоекономічна рівновага;
- збереження навколишнього середовища та ін.

Поряд з цілями можна виділити цільові установки або принципи здійснення державного регулювання.

- принципу «не перешкоджати ринку» і дотримання «правил гри»;
- економічної свободи та ефективності підприємницької діяльності;
- системність пріоритетів у здійсненні поставлених завдань;
- соціальна орієнтація регулювання економіки;
- комплексність цільових програм соціально-економічного розвитку;
- поєднання вертикалей влади (державна, регіональна і муніципальна) при регулюванні економіки;
- облік політичної ситуації і стабільності в суспільстві;
- економічна доцільність, обґрунтування і межі регулювання.

Механізм державного регулювання економік включає: рівні, ресурси, об'єкти, суб'єкти, методи, інструменти.

Розрізняють три види економічного регулювання: державне, ринкове і корпоративне. У комплексі даних видів можна розрізнити такі рівні (вертикаль) регулювання:

- 1) наднаціональний макрорівень;
- 2) макрорівень національної економіки;
- 3) мезорівень;
- 4) мікрорівень.

Ряд учених виділяє тільки три рівня і не бере до уваги наднаціональний макрорівень. Однак з урахуванням сформованих міждержавних союзів (СНД, ЄС) регулювання національних економік не може виходити за межі їх юрисдикції. Мезорівень включає регулювання окремих секторів економіки, галузей, кластерів, регіонів країни, а мікрорівень – безпосередньо господарюючих суб'єктів. До ресурсів державного регулювання економіки можна віднести:

- державні фінанси;
- підприємства і організації, що перебувають у державній власності;
- грошова маса;
- законодавство;
- інформаційні ресурси.

Об'єктами державного регулювання економіки виступають:

- економічні цикли;
- структура господарства (галузева, регіональна та ін.);

- умови накопичення капіталу;
- зайнятість і доходи населення;
- підготовка і перепідготовка кадрів;
- грошовий обіг;
- рівень цін;
- платіжний баланс;
- сукупний попит;
- сукупна пропозиція;
- умови конкуренції;
- соціальні відносини і соціальне забезпечення;
- підготовка і перепідготовка кадрів;
- навколишнє середовище та екологія;
- зовнішньоекономічні зв'язки та ін.

Суб'єкти державного регулювання проводять в життя державну економічну політику, є головними виконавцями економічних інтересів країни. Це наднаціональні, державні регіональні, муніципальні органи управління трьох гілок влади, побудовані за ієрархічним принципом. При цьому при реалізації макроекономічної політики центральне місце займають фіскальні (Міністерство фінансів) і монетарні (національний банк) органи. Методи державного регулювання поділяються на адміністративні та економічні. Цей поділ є досить умовним, зважаючи на те що кожен економічний регулятор несе в собі елементи адміністрування і навпаки. Адміністративні методи обмежують економічну свободу і не припускають матеріальне стимулювання будь-яких суб'єктів господарювання. Вони спираються на силу державної влади та пов'язані з заходами заборони, видачами дозволів або примус до будь-яких дій

суб'єктів господарювання. Прямі економічні методи мають схожі передумови. Непрямі економічні методи регулювання розширюють свободу вибору для господарюючих суб'єктів, створюють варіативність шляхів ведення справ, стимулюють їх до роботи в пріоритетних державі напрямках.

Безумовно, економічні методи мають більше переваг в порівнянні з адміністративними, однак є ряд випадків, коли у органів державної влади відсутні альтернативи в їх виборі. це викликано пріоритетами щодо збереження не заповнює ресурси і орієнтацію на добробут населення. Серед таких випадків вибору адміністративних методів, можна виділити наступні.

1. Регулювання побічних ефектів і наслідків для охорони довкілля та збереження природних ресурсів. В даному випадку негативні екстерналії в повній мірі не можуть бути нейтралізовані з використання економічних методів.

2. Захист вітчизняних товаровиробників від зовнішньоекономічної експансії як засобу зміцнення економічної безпеки країни.

3. Підтримка мінімальних стандартів добробуту населення.

4. Регулювання монопольними ринками і ринками товарів нееластичного попиту.

Активне втручання органів державної влади має особливу актуальність при вирішенні таких макроекономічних проблем:

- загальне нерівновага національної економіки;
- злети й падіння промислового циклу;
- зайнятість та інфляція.

Повинна бути забезпечена державна підтримка:

- соціально орієнтованого бізнесу;

- вітчизняного виробника в конкурентній боротьбі з іноземними компаніями;

- глобалізації бізнесу і виходу його на закордонні ринки.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розробок у даному напрямі Економічне зростання є пріоритетною метою державного регулювання і багато в чому залежить від ефективності виробництва. Органи державної влади здійснюють контроль за рівнем платіжного балансу, інфляцією, за вартістю на ряд товарів і послуг. Добробут суспільства залежить від того, на скільки громадяни задоволені наявною роботою (ефективна зайнятість), мають можливість реалізувати свій трудовий потенціал (неповний робочий день) і задоволені рівнем своїх доходів, справедливої оплати праці по відношенню до інших громадян. Список прикладних цілей може бути істотно розширено. Всі вони взаємопов'язані і взаємодоповнюючі і досягнення однієї з них може, як сприяти досягненню, так і взаємно виключати реалізацію іншої.

Список використаної літератури.

1. Антонюк, Л.Л. Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації / [Л.Л.Антонюк, А.М.Поручник, В.С.Савчук та ін.] – К.: КНЕУ, 2003. – 326 с.

2. Аржанцев, Д. Учет результатов НИОКР как фактор активизации инновационной деятельности / Д. Аржанцев, С. Писарев// АПК: экономика и управление. – 2008. – № 8. – С. 67–68.

3. Бутенко, А. І. Інвестиційна діяльність в інноваційній сфері підприємництва України: методи і форми / А. І. Бутенко, Є. В. Лазарева // Вісник економічної науки України: науковий журнал. – Донецьк: ЛЕНУ, Ін – т економ. пром – ті НАН України, 2007. – № 2 (12). – С. 14 - 19.

4. Федорова, В.Г. Інноваційна діяльність в регіонах України: проблеми та напрямки її поліпшення / В.Г. Федорова [Електронний ресурс]. –

Режим доступа: <http://intkonf.org/fedorova-vg-innovatsiyna-diyalnist-v-regionah-ukrayini-problemi-ta-napryamki-yiyi-polipshennya/>

5. Шастопалов, Г.Г. Інноваційний потенціал економічного зростання країни // Інноваційно-інвестиційна стратегія розвитку національної економіки: зб.наук.праць / Г.Г.Шастопалов. – К., 2004.

Problem setting To this day, the open question of the role and extent of state intervention in the economy remains an acute dilemma. The history of the development of world civilizations and states proves that along with the tasks of maintaining law and order, the organization of national defense, it is necessary to perform functions in the field of economic management.

The paper objective is to explore modern mechanisms for shaping the state policy of innovation development of the country.

The paper main body The development of productive forces, efficient functioning of the economy, protection of citizens from adverse factors, the level and quality of life of the population and much more is determined by the state of scientific and technological policy and the level of its orientation to innovative economic development. Innovation is a major figure in science and technology policy. Their quantity and quality may indicate the effectiveness of scientific and technological policy in the country. Innovation is the end result of the implementation of the achievements of scientific and technical policy in order to change the object of management and obtain economic, social, environmental, scientific and technical or any other effect. The state must regulate activities related to the production of innovations, strive for the fastest and most complete bringing them to the sphere of material production. This regulation requires a certain mechanism.

Conclusions of the research and prospects of the further studies in this field Economic growth is a priority goal of state regulation and largely depends on production efficiency. Public authorities control the level of balance of payments,

inflation, the value of a number of goods and services. The welfare of society depends on how satisfied citizens are with the available work (effective employment), have the opportunity to realize their labor potential (part-time) and are satisfied with the level of their income, fair wages to other citizens. The list of application goals can be significantly expanded. All of them are interconnected and complementary and the achievement of one of them can both contribute to the achievement and mutually exclude the implementation of the other.